

УДК 656.615.003:330.4

М.В. Матвієнко

КОНЦЕПЦІЇ АМОРТИЗАЦІЇ ПРИ ПОБУДОВІ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ МТП

Розглядаються концепції амортизації та основи побудови амортизаційної політики морського торговельного порту та підприємства портової діяльності. Визначені основні складнощі при побудові ефективної амортизаційної політики з точки зору зовнішніх та внутрішніх чинників.

Ключові слова: концепція, амортизація, амортизаційна політика, економічна амортизація, основний капітал, знос, відшкодування, управління основним капіталом, відтворення основного капіталу.

Рассматриваются существующие концепции амортизации и основы построения амортизационной политики морского торгового порта и предприятия портовой деятельности. Определены основные трудности при построении эффективной амортизационной политики с точки зрения внутренних и внешних факторов.

Ключевые слова: концепция, амортизация, амортизационная политика, экономическая амортизация, основной капитал, износ, возмещение, управление основным капиталом, воспроизводство основного капитала.

Existing concepts of amortisation and basis of construction of an amortisation policy of sea trading port and the enterprise of port activity are considered. The basic difficulties are defined at construction of an effective amortisation policy from the point of view of internal and external factors.

Keywords: the concept, amortisation, the amortisation policy, economic amortisation, fixed capital, deterioration, compensation, management of fixed capital, fixed capital reproduction.

Постановка проблеми. Амортизаційна політика є важливою складовою частиною облікової політики та взагалі господарсько-фінансових механізмів діяльності морського торговельного порту та підприємств портової діяльності. Вона дозволяє альтернативно підійти до визначення розмірів амортизаційних відрахувань, виконувати управління витратами та фінансовими результатами, накопичувати необхідні фінансові ресурси та раціонально використовувати їх на нужди відтворення необоротних активів тощо.

За допомогою амортизації регулюється швидкість відтворення основного капіталу, інтенсифікується цей процес, реалізується технічна та виробнича політика на підприємстві. Але ж на сьогодні відсутні чіткі правила (рекомендації) відносно побудови такої політики, яка була б найкращою для підприємств різноманітних організаційно-правових форм та галузей, об'єктів основного капіталу та відповідає мінливому в останній час законодавству.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Дослідженням процесів обороту основного капіталу взагалі та його амортизації зокрема займалася велика кількість вчених: Бакай В.Й., Безуглий А., Борисенко З.Н., Городянська Л., Кантор Е.Л., Косова Т.Д., Лісовський І.В., Орлов П., Орлова В.К., Пелих А.С. та інші. Але у практичному розумінні відтворювальних процесів, побудові амортизаційної та облікової політики щодо основного капіталу та його амортизації і досі залишається низка невизначених питань, особливо тих, що виникають через специфіку діяльності портів, вирішення яких допоможе підвищити ефективність відтворювального процесу, діяльності підприємств портової діяльності, а отже і управління портом взагалі. Саме це і визначило актуальність даної статті.

Завдання дослідження. Метою статті є дослідження існуючих концепцій амортизації основного капіталу, відображення існуючих поглядів на побудову амортизаційної політики підприємств портової діяльності, на рівень її ефективності та функціональності.

Основний матеріал дослідження. Підхід до побудови політики управління основним капіталом має починатися з визначення понять і явищ, які в результаті формують таку політику. Для побудови ефективної амортизаційної політики основою має стати глибоке розуміння сутності економічного механізму відтворення основного капіталу, окремих його ланок, а отже і амортизації, оскільки тільки таким підхід дозволить врахувати особливості діяльності підприємств, особливості виробничого процесу, а отже, визначити терміни корисного використання основного капіталу, особливості втрати вартості, відповідність методів амортизації, прийняти відповідні рішення щодо амортизаційних відрахувань, їх використання, політики списання та заміни основного капіталу та інш. [1]. Але єдиного підходу до розуміння амортизації, який задовольнив і вчених, і практиків, не існує [1, 2]. Політика амортизації може вибудовуватися на підставі наступних концепцій.

Класична концепція базується на принципах теорії вартості та об'єктивних закономірних процесах обігу засобів праці (рис. 1). В її основі лежить ідея постійної заміни основних засобів, їх відтворення в будь-якій новій натуральній формі, яка б відображала досягнення науково-технічного прогресу, а не забезпечення повернення авансованої вартості на створення засобів праці.

Характерною рисою такого підходу є відсутність технічної прив'язки заново створених об'єктів основного капіталу до їх попередньої натуральної форми.

Згідно з цією концепцією амортизація повинна забезпечити відтворення об'єктів основного капіталу за вартістю, яка б відображала сучасні суспільно-необхідні витрати праці на їх створення (рис.2).

Амортизаційний фонд на підприємствах портової діяльності в цьому випадку формується в залежності від потреб відтворення засобів праці [3].

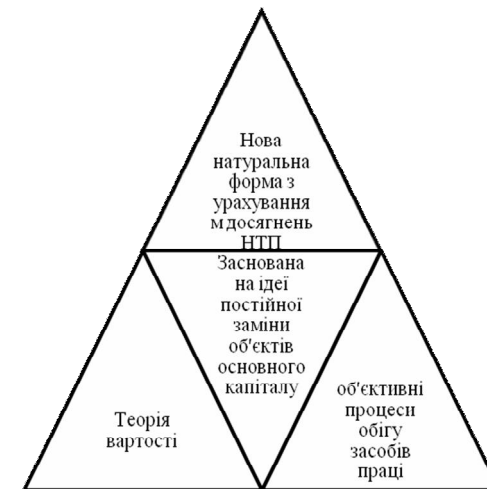

Рис. 1. Основи класичної концепції амортизації основного капіталу

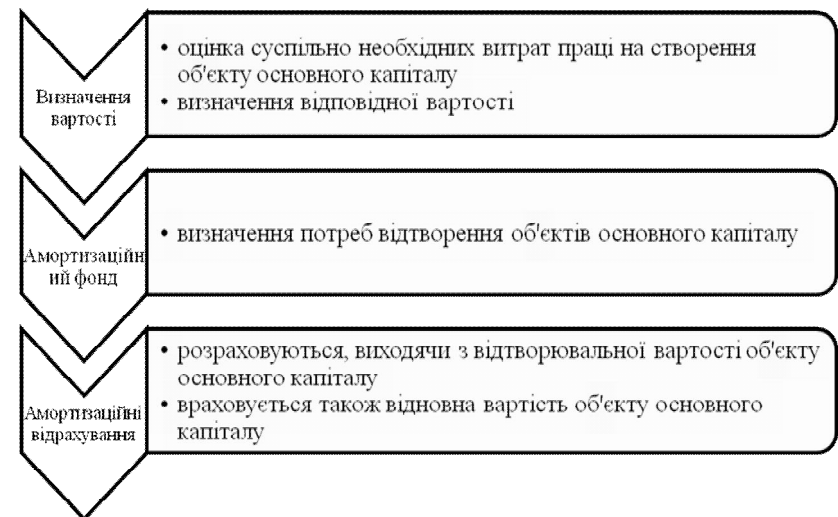

Рис. 2. Елементи амортизаційної політики підприємства портової діяльності в рамках класичної концепції

Тому розрахунок амортизаційних відрахувань здійснюється з відтворювальної вартості основного капіталу, базою для визначення якої є балансова вартість. Остання приводиться у відповідність до грошових потреб відтворення засобів праці у новій натуральній формі шляхом періодичних переоцінок. Це може бути як дооцінка так і уцінка.

Економічна (бухгалтерська) концепція амортизації ґрунтується не на потребах відтворення основного капіталу [5, 6], а на необхідності перенесення по частинах вартості об'єкту основного капіталу на вартість продукції, виробленої за його допомогою у такій величині, яка б точно відповідала втраті вартості об'єкту основного капіталу у виробничому процесі та внаслідок морального зносу (рис. 3).

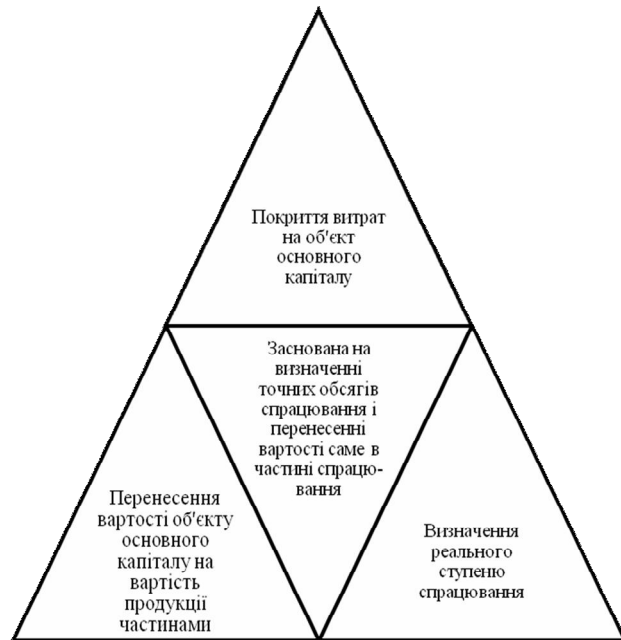

Рис. 3. Основи економічної концепції амортизації основного капіталу

Економічна концепція менш вимоглива стосовно критеріїв ефективності використання амортизаційного фонду. Її завданням є покриття затрат понесених на виготовлення продукції (рис. 4).

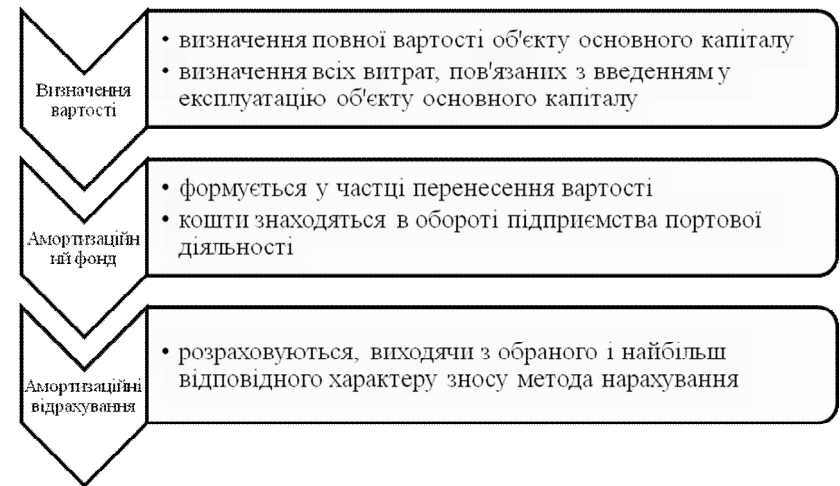

Рис. 4. Елементи амортизаційної політики підприємства портової діяльності в рамках економічної концепції

Таким чином, керуючись економічною концепцією амортизації, центральним питанням амортизаційної політики підприємства портової діяльності обирають вибір методу амортизації, а управління коштами амортизаційного фонду взагалі відсутнє або стає пасивним елементом.

Негативним наслідком побудови амортизаційної політики підприємства портової діяльності в рамках класичної концепції буде недонарахування амортизації у випадку зменшення початкової вартості основних засобів, внаслідок морального зносу (проведення уцінки). Як результат, підприємство не може акумулювати в амортизаційному фонді такий обсяг фінансових ресурсів, який би за своєю величиною відповідав розміру раніше авансованих грошових коштів [2, 4]. Але це, в свою чергу, зму-

ше підприємства портової діяльності забезпечувати прискорення обороту основних засобів та інтенсифікації процесу їх відтворення за рахунок зокрема прибутку, що можна означити як позитивну тенденцію. Отже, класична концепція амортизації передбачає необхідність відтворення зношених засобів праці за однаковою відновлювальною вартістю.

Фіскальна (податкова) концепція амортизації передбачає звільнення від оподаткування частини прибутку на суму нарахованої амортизації (рис. 5).

Рис. 5. Основи фіскальної концепції амортизації основного капіталу

Норми амортизаційних відрахувань та методика їх нарахування встановлюються податковим законодавством (Податковим кодексом). Як правило, в такому випадку норми амортизаційних відрахувань перевищують економічно обґрунтовані норми (рис. 6).

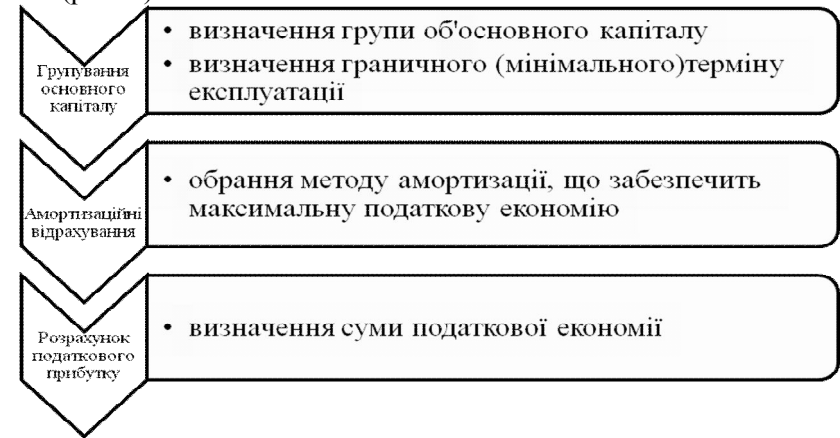

Рис. 6. Елементи амортизаційної політики підприємства портової діяльності в рамках економічної концепції

Даній концепції більш притаманний регулюючий характер, тобто вона визначає лише одну складову амортизаційної політики підприємства, а саме податкову. Щодо економічної амортизації, ускладнений підхід держави до побудови державної амортизаційної політики змушує підприємства портової діяльності підняти економічну амортизацію податковою. В результаті такого підходу взагалі спотворюється її механізм.

Слід зосередити увагу на тому, що управління амортизаційною політикою є важливою сферою діяльності будь-якого суб'єкта ринку портових послуг. Передусім, це зумовлено швидкими змінами у технології виробництва, у якій основу складає основний капітал. Для розв'язання існуючої проблеми в амортизаційній політиці необхідно спиратися на розуміння концепції амортизації, а потім вже починати з відповідних розрахунків.

Висновки. На сьогоднішній день законодавча і нормативно-методична база, яка регулює систему амортизації основного капіталу не спирається на довгострокову концепцію реформування амортизаційної політики і не підготовлена для практичного використання. Вона більше відпрацьована з позиції оподаткування і приватизації, а не з позиції відтворення основного капіталу. Тому амортизаційна політика сьогодні не сприяє, а протидіє накопиченню реноваційних ресурсів і порушує на підприємствах фінансову базу для створення капіталу як основу досягнення позитивної економічної динаміки і економічного росту. Таким чином, для України в умовах перехідної економіки однією з задач державного регулювання є створення сприятливих умов для збереження, технічного переозброєння і подальшого розвитку матеріально-технічної бази виробництва, найважливішою складовою якої є основний капітал. Успішне оновлення технічної бази виробництва значною мірою залежить від концептуально та функціонально виваженої амортизаційної політики, що впливає на формування економічних умов відтворення виробничого апарату.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Косова Т. Д. Амортизація як інвестиційний ресурс підприємства / Т.Д. Косова // *Економіка підприємства*, 2003. – № 9. – С. 157-166.
2. Борисенко З.Н. Амортизационная политика / З.Н. Борисенко. – К., 1993. – 136 с.
3. Кантор Е.Л. Экономика предприятия / Е.Л. Кантор. – СПб., 2002. – 352 с.
4. Пелих А.С. Экономика предприятия и отрасли промышленности / А.С. Пелих. – Ростов-на-Дону, 1999. – 608 с.
5. Лісовський І.В. Економічна природа амортизації, її сучасні концепції та функції / І.В. Лісовський // *Віс-*

ник Технологічного університету Поділля: Економічні науки. – 2003. – № 2. – Т.1. – С. 110-113.

6. Бакай В.Й. Теоретичний аспект аналізу амортизації як основи формування амортизаційної політики / В.Й. Бакай // *Вісник Технічного університету Поділля. – № 2. – Ч.1. – Хмельницький, 2003. – С. 157-166.*

Стаття надійшла до редакції 04.11.2011

Рецензент – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри «Економічна теорія і кібернетика» Одеського національного морського університету **Г.С. Махуренко.**